

สิทธิมนุษยชน : สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์

HUMAN RIGHTS : THE RIGHT TO MAKE A COMPLAINT

เยาวเรศ จินดา

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 4

Yaowaret Chinda

Provincial Police Training Center Region 4

E-mail: rasipeth2510@gmail.com

บทคัดย่อ

สิทธิมนุษยชน : สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์ ในปัจจุบันได้เน้นหนักไปที่การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์สรุปได้ว่าประชาชนมีสิทธิร้องทุกข์ในเรื่องต่าง ๆ และมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐได้ มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณา ภายในเวลา อันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 62 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหรือองค์กรของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำ หรือการละเว้น

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน; สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์

Abstract

Human Rights: The Right to File a Complaint At present, emphasis is placed on the protection of rights. of the accused The right to file a complaint concludes that people have a right to complain. in various matters and has the right to sue a government agency. Section 61. A person shall have the right to submit a complaint. and be notified

* ได้รับบทความ: 23 เมษายน 2564; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 21 มิถุนายน 2564

Received: April 23, 2021; Revised: June 7, 2021; Accepted: 21 June 2021

of the result of the consideration within a reasonable time as provided by law. Section 62 the right of a person to sue or government organizations that is a legal entity to be liable for the action or omission

Keywords: Human Rights; The Right to File a Complaint

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นที่ยอมรับกันในระดับโลก โดยกำหนดเป็นกฎกติกาสากล เรียกว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การเกิดขึ้นของปฏิญญาดังกล่าวสืบเนื่องมาจากปัญหา การละเมิดสิทธิความเป็น มนุษย์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการกดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบจนถึง การ ทำร้ายและฆ่าฟันกัน ในที่สุด คือ การทำสงครามตั้งแต่ระดับกลุ่มชน ระหว่าง ประเทศจนกลายเป็น สงครามโลกถึงสองครั้ง องค์การสหประชาชาติ (UN) จึงได้ตกลงสร้างกติการะหว่างประเทศดังกล่าว ให้ทุกประเทศสมาชิกรับไปถือและปฏิบัติต่อกัน อันเนื่องมาจากปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับ ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) เมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิด สิทธิมนุษยชนได้ เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความเจริญด้านวัตถุของสังคม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิเช่น ปัญหา การเอารัดเอาเปรียบแรงงาน การเหยียดผิวเหยียดเชื้อชาติ ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาผู้อพยพหนีภัยความ ขัดแย้งสงครามต่าง ๆ ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น อย่างไรก็ตามประเด็นสิทธิมนุษยชนได้แพร่หลายไปในระบบกฎหมายประเทศต่าง ๆ ของโลก อย่างกว้างขวางทำให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎระเบียบของประเทศต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดของ สิทธิมนุษยชน ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (กรมวิชาการกระทรวงศึกษา, 2544 : 84)

นอกจากนี้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้รับรองสิทธิมนุษยชนไว้ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ทำหน้าที่ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน, เสนอแนะ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง, จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ, ชี้แจงและรายงาน ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนใน ประเทศไทย โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม แม้แต่ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา ได้มีการปรับปรุงแก้ไข หลายเรื่อง อาทิ การให้องค์การศาล เป็นผู้มีความจ้ออกหมายจับแทนตำรวจ (มาตรา 57), การให้สิทธิ แก่ผู้ต้องหา และจำเลยมากขึ้น เช่น สิทธิในการปล่อยชั่วคราวที่เพิ่มมากขึ้น (มาตรา 106-108) การตั้ง ทนายความให้จำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง (มาตรา 165/1) การค้นในที่รโหฐานต้องมีหมายค้นของศาล (มาตรา 92) เป็นต้น

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเพื่อดำรงชีวิตโดยมีศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติผิวพรรณ เพศ อายุ ศาสนา สถานะทางกายและสุขภาพ ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ โดยไม่ขึ้นกับขอบเขตของกฎหมาย รัฐจึงต้องมีหลักประกันให้ประชาชนอยู่อย่างทัดเทียมกัน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษากฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่นี้มากที่สุดก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ที่ต้องยึดถือหลัก กฎหมาย และต้องปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากที่สุด ที่เริ่มนับแต่การรับแจ้งความร้องทุกข์ จับกุม รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการใช้ดุลยพินิจในการให้ความเห็นเบื้องต้นในการสั่งฟ้องหรือไม่ การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด และให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) และไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเบื้องต้นของไทยจะเริ่มต้นที่การถูกกล่าวหา เมื่อประชาชนถูกกล่าวหา ก็จำเป็นต้องเป็นผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา ต้องจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีเจตนาอย่างไร หรือมีฐานะในทาง สังคมอย่างไร ก็จะได้การคุ้มครองสิทธิเสมอเท่าเทียมกันให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ไม่ใช่กระทำตามความอำเภอใจของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อประโยชน์ในทางคดีตามที่เจ้าพนักงานตำรวจต้องการ และความต้องการของเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นการกระทำนอกกรอบที่กฎหมายหมายกำหนด นี่เองที่มักจะถูกสังคมตั้งคำถามกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียเองว่าเป็นผู้กระทำการละเมิดต่อหลักมนุษยชน เสียเอง ปัญหาดังกล่าวนี้จึงมักจะเกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเสมอมาหากกระบวนการดังกล่าว ไม่ได้รับการแก้ไขการละเมิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขเช่นเดียวกัน (กมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2539 : 34)

สิทธิของการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) คำร้องทุกข์หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ (1) เจื่อนไขในการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงแต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ และห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ดังนั้นคำร้องทุกข์ใช้ในเฉพาะกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีในความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น เพราะเกี่ยวพันกับการสอบสวนตามมาตรา 120 และ มาตรา 121 แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาเองแล้ว ไม่ต้องพิจารณาว่าคำร้องทุกข์ชอบหรือไม่ เพราะการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายตามมาตรา 28 (2) กฎหมายไม่ได้กำหนดขั้นตอนเอาไว้ ในคดีความผิดอาญาแผ่นดิน แม้ไม่มีคำร้องทุกข์เลยหรือคำร้องทุกข์ไม่ชอบ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนได้โดยไม่ต้องมีคำร้องทุกข์ เช่น ข้อหาลักทรัพย์หรือรับของโจร แม้จะปรากฏในหนังสือมอบอำนาจว่าผู้เสียหายมอบอำนาจ

ให้ ป. แจ้งความดำเนินคดีแก่บุคคลที่ชื่อว่า ส. แต่เนื่องจากการกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาเป็นอาญาแผ่นดิน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้เสียหายหรือผู้อื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายอาจจะกล่าวโทษต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า มีบุคคลรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น ดังนั้นไม่ว่าหนังสือมอบอำนาจจะระบุชื่อผู้กระทำความผิดหรือไม่เจ้าพนักงานตำรวจก็ดำเนินการสืบหาตัวผู้กระทำความผิดได้อยู่แล้ว การที่เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินคดีแก่จำเลยจึงชอบด้วยกฎหมาย ลำพังแต่หนังสืออำนาจของผู้เสียหายระบุชื่อ ผู้กระทำความผิดไม่ถูกต้องไม่ทำให้การดำเนินคดีไม่ชอบแต่อย่างใด (เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์, 2556 : 44)

ผู้ร้องทุกข์ต้องเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 2 (4) หรือเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทน ตามมาตรา 4, 5 และ 6 การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาต้องปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และต้องมี บุคคลหรือนิติบุคคลตามกฎหมายเป็นผู้เสียหายซึ่งบุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งทั้งยังต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เมื่อเป็นผู้เสียหายแล้วอาจจะไม่ร้องทุกข์ ด้วยตนเองอาจมอบหมายให้ผู้อื่นร้องทุกข์ หรือผู้มีอำนาจจัดการแทนร้องทุกข์ก็ได้ แม้การร้องทุกข์ มิใช่การทำนิติกรรม แต่การมอบอำนาจให้ไปร้องทุกข์แทนโจทก์ โจทก์ก็ต้องทำให้ถูกต้องตาม ข้อบังคับของบริษัทโจทก์ที่ได้จดทะเบียนไว้ บริษัทโจทก์จดทะเบียนไว้ว่าจำนวนกรรมการที่ลงชื่อ ผูกพันบริษัทได้ คือกรรมการจำพวก ก.1 นายกับกรรมการจำพวก ข.1 นาย เมื่อกรรมการโจทก์เพียง ผู้เดียวลงชื่อมอบอำนาจให้ ก. ไปร้องทุกข์การมอบอำนาจจึงไม่ผูกพันบริษัทโจทก์ การกระทำของ ก. ไม่ผูกพันโจทก์ ในทางกลับกับบริษัทโจทก์ไม่สามารถถือเอาการกระทำของ ก. เป็นของโจทก์ได้ เมื่อโจทก์ไม่ได้ร้องทุกข์ในคดีความผิดต่อ พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้ไซ้ภายในสามเดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีโจทก์ก็ขาดอายุความ (ฎ.1590/2530) บันทึกการร้องทุกข์ระบุชื่อโจทก์ร่วมที่ 2 เป็นผู้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับจำเลย ในข้อหาฉ้อโกง และลงชื่อโจทก์ร่วมที่ 2 แต่ผู้เดียวโดยไม่ได้ระบุว่ากระทำในนามโจทก์ร่วมที่ 1 ทั้งไม่ปรากฏรอยตราเครื่องหมายของโจทก์ร่วมที่ 1 ซึ่งเป็นนิติบุคคลในช่องผู้ร้องทุกข์แต่อย่างใด จึงเป็นเพียงคำร้องทุกข์โดยส่วนตัวของโจทก์ร่วมที่ 2 ซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายเมื่อโจทก์ร่วมที่ 1 ผู้เสียหาย ตามจริง ไม่ได้ร้องทุกข์ตามกฎหมาย การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจึงเป็นไปโดยไม่ชอบ พนักงานอัยการโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 และ 121 (ฎ.3831/2532) เดิมคำร้องทุกข์มิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของ บริษัทแต่เมื่อต่อมากรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทไปให้การต่อพนักงานสอบสวนด้วยก็อาจทำให้ คำร้องทุกข์นั้นสมบูรณ์เป็นคำร้องทุกข์ด้วยปากได้ ตามมาตรา 123 วรรค 3 (ฎ.1287/2553) (คู่มือดำเนินการทางวินัยการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2554)

ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามมาตรา 123 และ 124 ซึ่งได้แก่ผู้เสียหาย อาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน

และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ใดก็ได้ เพราะการร้องทุกข์เป็นคนละเรื่องกับการพิจารณาปัญหาว่าพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวน ในความผิดเรื่องนั้นด้วยหรือไม่ ร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครอง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ว่าราชการ จังหวัด โดยมีอำนาจสืบสวนจำกัดเฉพาะพื้นที่ของตนเท่านั้น แต่ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง จนถึงผู้ตรวจราชการกรมการปกครองตามมาตรา 2 (17) (ก) - (ข) มีอำนาจรับ คำร้องทุกข์ได้ทั่วราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีที่ตนมีส่วนได้เสียก็ได้ เช่น ปลัดอำเภอไปตรวจราชการและทรัพย์สินของปลัดอำเภอที่หายไป ปลัดอำเภอร้องทุกข์ต่อตนเองได้ไม่มีกฎหมายห้ามแต่อย่างใด ถือได้ว่าการร้องทุกข์แล้ว (ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม, 2548)

คำร้องทุกข์ต้องมีเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ เช่น ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดี กับผู้ต้องหา จนถึงที่สุด แม้ผู้เสียหายจะไปเบิกความต่อศาลว่าไม่มีเจตนาจะเอาโทษเพียงแต่ต้องการ ได้เงินคืนเท่านั้น และได้บอกตำรวจว่าต้องการเงินคืนไม่เอาโทษเมื่อเห็นว่าผู้ต้องหาไม่คืนเงิน จึงบอกให้ตำรวจดำเนินคดี ผู้ต้องหาบุกรุกนาของผู้เสียหายครั้งหนึ่ง ผู้เสียหายแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านว่า ถ้าหยุดบุกรุกก็ไม่เอาเรื่อง แต่ต่อมาเดือนเศษผู้ต้องหาได้บุกรุกเข้ามาอีก กรณีเช่นนี้ไม่ทำให้ความผิด ครั้งแรกสิ้นไป หนังสือขอแจ้งความร้องทุกข์กรณีมีการละเมิดลิขสิทธิ์ มีข้อความปรากฏอยู่ว่าบริษัท ได้รับความเสียหาย โดยปรากฏพบผู้กระทำความผิดดังกล่าว (ปวิณ ณ นคร, 2527)

กรณีที่ไม่ถือเป็นคำร้องทุกข์เช่น แจ้งความร้องทุกข์ว่าในชั้นนี้ยังไม่มอบคดีให้พนักงานสอบสวน แจ้งความร้องทุกข์ข้อหาข่มขืนกระทำชำเรา โดยแจ้งว่าถ้าผู้ต้องหากลับมาอีกจะเอาเรื่อง แจ้งความร้องทุกข์ไว้เป็นหลักฐานเพื่อไม่ให้คดีขาดอายุความ แจ้งความร้องทุกข์เพื่อชะลอคดีไว้ก่อน ความผิดฐานหมิ่นประมาทตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 333 พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคสอง แต่ข้อความ ในรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐาน ระบุแต่เพียงว่าผู้เสียหายมาแจ้งความไว้เป็นหลักฐาน เพื่อจะได้นำเสนอให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงพิจารณาต่อไป จึงมิใช่เป็นการมอบคดีให้พนักงานสอบสวน ดำเนินการตามกฎหมาย ไม่เป็นคำร้องทุกข์ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) เพราะขณะแจ้งความยังมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ การสอบสวนความผิด

ฐานนี้ต่อมาภายหลังจึงเป็นการไม่ชอบ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย ในความผิดดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 (ฎ.6644/2549) หนังสือมอบอำนาจของโจทก์ร่วม มีข้อความแต่เพียงว่า โจทก์ร่วมมอบอำนาจให้จัดการแจ้งความเรื่องเช็คคืนโดยไม่ได้รับรู้ให้มีอำนาจแจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่จำเลย จึงไม่ชัดแจ้งว่าโจทก์ร่วมซึ่งเป็นผู้เสียหาย มีเจตนาที่จะให้จำเลยต้องได้รับโทษ ทั้งได้ความว่าเหตุที่แจ้งความร้องทุกข์เพราะไม่ต้องการให้คดีขาดอายุความจึงไม่เป็น

คำร้องทุกข์ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) เมื่อความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯ เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่มีคำร้องทุกข์ ย่อมห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตามมาตรา 121 วรรคสอง การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจึงเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจต้องถือว่าไม่ได้มีการสอบสวนโดยชอบ พนักงานอัยการโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง (ฎ.228/2544) โจทก์ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีแก่จำเลยในข้อหาออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ในชั้นนี้โจทก์ขอรับเช็คกลับคืนไปเพื่อดำเนินการตามกฎหมายอีกส่วนหนึ่งต่อไป ดังนั้นข้อความในตอนต้นที่ระบุว่ามาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลยจนกว่าคดีจะถึงที่สุดนั้นแสดงว่าโจทก์ได้แจ้งความโดยกล่าวหา โดยมีเจตนาจะให้จำเลยได้รับโทษ ส่วนข้อความตอนท้ายที่ว่า โจทก์ขอรับเช็คกลับคืนไปเพื่อดำเนินการ ตามกฎหมายอีกส่วนหนึ่ง ก็หมายความว่า นอกจากจะมอบคดีให้พนักงานสอบสวนดำเนินการกับจำเลยแล้ว โจทก์ยังประสงค์จะดำเนินคดีกับจำเลยอีกส่วนหนึ่งมิใช่เป็นข้อความที่แสดงว่ายังไม่มอบคดี ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ข้อความที่โจทก์ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนข้างต้นจึงเป็นคำร้องทุกข์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) (ฎ.3924/2532) (นพนิติ สุริยะ, 2559)

ผลของคำร้องทุกข์ที่ไม่ชอบ การร้องทุกข์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าจะต้องพิจารณาว่าการร้องทุกข์กระทำโดยชอบ หรือไม่ต้องปรากฏว่าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายต้องการมอบคดีให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน และพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องคดีแทนซึ่งต้องกระทำโดยผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทน ผู้เสียหาย และร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือโดยมีเจตนาให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษ และต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดหากขาดหลักเกณฑ์แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ ที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 2 (7) พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนตามมาตรา 121 วรรคสอง พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจฟ้องตามมาตรา 120 เว้นแต่ในกรณีความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายนำคดีอาญามาฟ้อง ต่อศาลเองภายในกำหนดอายุความ หรือเป็นคดีความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งไม่ต้องการคำร้องทุกข์ 23 พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวน และเมื่อมีการสอบสวนโดยชอบพนักงานอัยการก็มีอำนาจฟ้อง คดี อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอาญาแผ่นดิน การร้องทุกข์ต้อง กระทำภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และ 96 มิฉะนั้นถือว่าสิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับตามมาตรา 39 (6) กล่าวคือคดีขาดอายุความ (นพนิติ สุริยะ, 2559)

ถอนคำร้องทุกข์ มาตรา 126 บัญญัติว่า “ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใด ก็ได้ ในคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว การถอนคำร้องทุกข์เช่นนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้น” มาตรา 126 เป็นบทบัญญัติถึงสิทธิของผู้ร้องทุกข์ โดยผู้ร้องทุกข์มีสิทธิแก้ หรือถอนคำร้องทุกข์เมื่อใดก็ได้ แต่ต้องกระทำก่อนคดีถึงที่สุด การถอนคำร้องทุกข์นั้นมิผลทำให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับไป เฉพาะคดีความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น

ตามมาตรา 39 (2) ซึ่งต้องเป็นการถอนคำร้องทุกข์ที่ชอบตามมาตรา 126 เสียก่อนจึงจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ แต่การถอนคำร้องทุกข์ในคดีความผิดอาญาแผ่นดินไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ (1) หลักเกณฑ์ของการถอนคำร้องทุกข์ (ก) การถอนคำร้องทุกข์ที่จะมีผลให้สิทธินำคดีอาญา ระงับ ต้องเป็นความผิดอันยอมความได้ (ข) จะถอนคำร้องทุกข์ในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลก็ได้ การถอนคำร้องทุกข์เป็นสิทธิของผู้เสียหาย เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์แล้ว สิทธิของผู้เสียหายเองก็ดี หรือของพนักงานอัยการก็ดี ที่จำนำความผิดอันยอมความได้มาฟ้องผู้กระทำความผิดอีกเป็นอันระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) ซึ่งการถอนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่ 1 หรือโจทก์ร่วมย่อมมีอำนาจที่จะถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หรือศาลก็ได้ แม้คดีนั้นจะอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ก็ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดกำหนดให้ผู้เสียหาย ต้องถอนคำร้องทุกข์ต่อศาลเท่านั้น เมื่อผู้เสียหายที่ 1 และโจทก์ร่วมได้ถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน โดยชอบแล้ว ขณะคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล สิทธินำคดีความผิดต่อส่วนตัวมาฟ้องจำเลย ย่อมระงับไป" (ฎ.1852/2555) (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551 : 45)

การร้องทุกข์ หมายถึง การร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป หรือต่อ ก.พ.ค.ว่าตนมีความ คับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา (ยกเว้นเรื่องการลงโทษทางวินัย และถูกสั่งให้ออกจากราชการ 6 กรณี ตามมาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8) แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551) ซึ่งเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าว เช่น ไม่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การย้าย การโอน หรือ กรณีถูกสั่งให้ออกจากราชการ 4 กรณี เช่น 1) กรณีไม่ผ่านการทดลองการปฏิบัติหน้าที่ฯ 2) กรณีขาดคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติต้องห้ามโดย ไม่ได้รับการยกเว้นอยู่ก่อนหรือมีกรณีต้องหาอยู่ก่อนแต่ภายหลังขาดคุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหา ในเรื่องอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ไร้ความสามารถ/เสมือนไร้ความสามารถ วิกลจริต/จิตฟั่นเฟือน/เป็นโรคต้อง ห้าม บกพร่องศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม เป็นกรรมการหรือมีตำแหน่งในพรรคการเมือง เคยถูกลงโทษปลด/ไล่ออก ออกจากราชการ เคยทุจริตการสอบเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานในหน่วยงาน ของรัฐ 3) ขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งโดยไม่ได้รับอนุมัติจาก ก.พ.อยู่ก่อน และ 4) มีการเลิกหรือ ยุบ หน่วยงานหรือยุบเลิกตำแหน่ง ข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออก 4 กรณีดังกล่าว ต้องใช้สิทธิร้องทุกข์ (จิตติ ติงศักดิ์, 2555)

ดังนั้น การร้องทุกข์เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาได้ระบายความคับข้องใจ ในการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ว่ามีการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้บังคับ บัญชาได้มีโอกาสทบทวน แก้ไข หรือชี้แจงเหตุผลให้ผู้ร้องทุกข์ได้ทราบและเข้าใจ หรือเพื่อให้ผู้บังคับบัญชา ชั้นเหนือขึ้นไป หรือ ก.พ.ค.พิจารณาให้ความเป็นธรรมแก่ตนตามสมควร

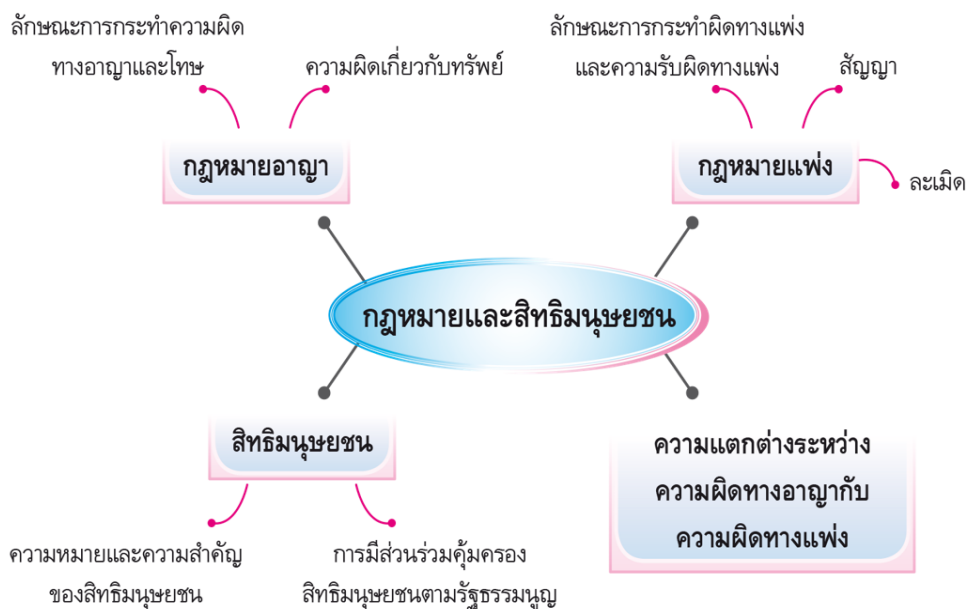
ดังนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่าการถอนคำร้องทุกข์เพื่อจะไปฟ้องคดีด้วยตนเอง โดยไม่ประสงค์ที่จะให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป ถ้าวอนคำร้องทุกข์เพื่อนำไปฟ้องคดีเอง จะต้องดำเนินการฟ้องคดีภายในอายุความ 3 เดือน นับตั้งแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หากฟ้องคดีเกินอายุความร้องทุกข์ ถือว่าคดีขาดอายุความ การถอนคำร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัว ความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ซึ่งมีทั้งความผิดอาญาแผ่นดินและส่วนตัว ถ้ามีการถอนคำร้องทุกข์ย่อมระงับเฉพาะความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น ส่วนความผิดอาญาแผ่นดินไม่ระงับลง การแสดงเจตนาถอนคำร้องทุกข์จะต้องแสดงต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลเท่านั้น โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยก่อน

สรุป

สรุปได้ว่าประชาชนมีสิทธิร้องทุกข์ ในเรื่องต่างๆ และมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐได้ มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 62 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำ หรือการละเว้น การกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เรื่องสิทธิที่ควรได้รับค่าตอบแทนจากรัฐของผู้เสียหายในคดีอาญา เรื่องค่าตอบแทน ผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ วิเคราะห์ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายไทย มีแนวทางการจัดตั้งกองทุนค่าตอบแทนผู้เสียหาย ผล ผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามมาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 รูปแบบค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น การให้ค่าทำขวัญ การชดเชย หรือการให้ค่าสินไหมทดแทนยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ตามปรัชญาของกฎหมายและวิธีดำเนินการ เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 ควรมีการจัดตั้งกองทุนเงินค่าตอบแทน ผู้เสียหายขึ้น โดยจัดให้มีสำนักงานบริหารงานกองทุนเงินค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา มีคณะกรรมการเป็นองค์กรผู้มีความอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในการจ่ายค่าตอบแทน และควรแบ่งประเภท ค่าตอบแทนจากรัฐให้ชัดเจน สิทธิมนุษยชน : สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์ ในปัจจุบันได้เน้นหนักไปที่การคุ้มครองสิทธิ ของผู้ถูกกล่าวหา สิทธิในการแจ้งความร้องทุกข์สรุปได้ว่าประชาชนมีสิทธิร้องทุกข์ ในเรื่องต่างๆ และมีสิทธิฟ้องหน่วยงานของรัฐได้ มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณา ภายในเวลา อันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 62 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้อง หรือองค์กรของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำ หรือการละเว้น

องค์ความรู้ใหม่

เรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐต้องรับรองและคุ้มครอง ทั้งนี้เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข และช่วยเหลือเยียวยารวมทั้งปลดปล่อยความเดือดร้อนหรือเสียหายของประชาชนที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือส่วนราชการ และเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐได้ใส่ใจและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนสมกับที่ประชาชนได้ให้ความไว้วางใจให้เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศโดยในระบบกฎหมายไทยนั้น องค์การของรัฐที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนตลอดจน ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอาจจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ส่วนราชการหรือหน่วยงานขององค์กรฝ่ายบริหาร กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการการขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ กลุ่มที่ 3 องค์กรฝ่ายตุลาการ กลุ่มที่ 4 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

เอกสารอ้างอิง

- กมล ทองธรรมชาติ และ พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว. (2539). ข้าราชการไทยความสำนึกและอุดมการณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการกระทรวงศึกษา. (2544). คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1 บทบัญญัติทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2556). หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คู่มือดำเนินการทางวินัยการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2554). สำนักพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว.
- จิตติ ตังศภัทย์. (2555). หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพนิต สุริยะ. (2559). สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปวีณ ฅ นคร. (2527). แนวทางการสร้างวินัยข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม. (2548). ค่านิยมสร้างสรรค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.